

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอิฐ และสภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง

อิฐ เป็นวัสดุก่อสร้างที่มีความแข็งแรงและมีความสำคัญมากที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้ตั้งแต่สมัย
โบราณหลายพันปีมาแล้วและยังคงใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน อิฐปต์เป็นชาติแรกที่รู้จักนำอิฐมาใช้ก่อสร้าง
โบราณสถาน โดยการนำโคลนจากแม่น้ำไนล์มาปั้นเป็นแท่งสี่เหลี่ยมผืนผ้า แล้วผึ่งแดดให้แห้งซึ่ง
เรียกว่า "Sun Baked Bricks"¹ นอกจากนี้ก็ยังมีอาคารเก่าแก่ที่สุดในโลกยังคงเหลืออยู่ใน
อิฐปต์และอาณาจักรโรมัน โบราณสถานส่วนใหญ่ก็มีการก่อสร้างด้วยอิฐ การทำอิฐในสมัยอิฐปต์เป็น
ไปอย่างง่าย ๆ โดยการนำดินเหนียวมาปั้นเป็นก้อนขนาดเท่า ๆ กัน นำไปตากแดดให้แห้ง แต่
ในแถบที่มีฝนชุกพบว่าการทำอิฐโดยการตากแดดอิฐจะไม่มีควมแข็งแรงเพียงพอเมื่อถูกน้ำจะแตก
ยุ่ยเป็นดินเหนียวเหมือนเดิมอีกจึงหาวิธีทำให้อิฐนั้นแข็งแรงโดยพบว่า การนำอิฐที่ตากแห้งไปเผา
ให้สุก อิฐจะมีความแข็งแรงทนทานและไม่ละลายเมื่อถูกน้ำ การทำอิฐโดยวิธีนี้จึงเป็นแบบอย่าง
การผลิตอิฐที่ใช้กันแพร่หลายจนปัจจุบันนี้ ซึ่งพัฒนามาเป็นดินเหนียวผสมกับส่วนผสมอื่น ๆ แล้วนำไป
เผาไฟให้สุกเพื่อให้อิฐมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

วิวัฒนาการของอิฐ²

อิฐปต์โบราณ (5,000 - 4,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช)

นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าการก่อสร้างประมิตในอิฐปต์ เริ่มจากการก่อที่ฝังศพเหนือ
พื้นทรายโดยก่ออิฐหรือดินทำเป็นรูปเหลี่ยม เรียกว่ามัสตาบัส (Mastabas) ภายหลังดัดแปลง

¹ พิกพ ลุนทรลัมย์, ช่างปูนก่อสร้าง (กรุงเทพมหานคร : สยามคัมลิ่งเสิร์มเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น, 2526), หน้า 9.

² หวน พิมรพันธ์, ศิลปศึกษาสำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่บ้านการ เรือน, 2516), หน้า 66 - 187.

ให้สูงขึ้นด้วยการเรียงอิฐหรือหินซ้อนสูงขึ้นไป การสร้างบ้านเรือนเริ่มด้วยการใช้ดินเหนียว
ก่อนต่อจากนั้นเปลี่ยนมาใช้อิฐตากแห้งกับไม้

เมโสโปเตเมีย (4,000 - 332 ปี ก่อนคริสตศักราช)

สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ของชาวสุเมเรียนมักก่อสร้างด้วยอิฐ ชาวสุเมเรียนได้
ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มการใช้อิฐในการก่อสร้างอย่างกว้างขวาง อิฐของชาวสุเมเรียนทำจากดินเหนียว
ตากแห้ง อิฐประเภทนี้ใช้ป้องกันความชื้นไม่ได้และถ้าถูกน้ำมากมักจะยุ่ยและละลาย อิฐประเภทนี้
เรียกว่าอิฐตากแห้ง

อีกประเภทหนึ่งเป็นอิฐเผาหรืออบจนแห้งเรียก Baked Brick ป้องกันความชื้นได้ดี
ใช้สร้างยกพื้นกำแพงและส่วนก่อสร้างที่ต้องการความมั่นคงถาวร

กรีกโบราณ (800 - 450 ปี ก่อนคริสตศักราช)

กรีกก่อนประวัติศาสตร์รู้จักใช้โลหะ คือ เงิน ทอง ทองแดง รู้จักทำภาชนะเครื่องใช้
ต่าง ๆ และรู้จักใช้อิฐก่อสร้างบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย การก่อสร้างพวกเครตั้นนิยมใช้วัสดุประเภท
ดินและอิฐ โดยมีฐานหินรองรับ ตามฝาผนังที่ก่อด้วยอิฐประดับด้วยภาพเขียน เนื้อเรื่องของภาพ
เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเครตั้น นอกจากนี้ยังนิยมวาดภาพประดับภาชนะเครื่องใช้จำพวก
เครื่องปั้นดินเผา

ชนิดของอิฐ¹

อิฐในปัจจุบันมีหลายชนิด ทั้งที่ผลิตด้วยแรงงานคนและเครื่องจักร มีดังนี้คือ

1. อิฐมอญ ผิวไม่ลู่เรียบมักเพราะผลิตด้วยมือ นิยมกันมาก ราคาถูกเหมาะสำหรับ
ก่อกำแพงอิฐที่จะต้องฉาบปูนทับผิว อิฐที่มีขนาดก้อนใหญ่เป็นอิฐราชบุรี ถ้าเป็นอิฐปทุมธานี หรืออิฐ
อยุธยาก้อนจะเล็กและบางกว่าเล็กน้อย

¹ เจสสิว โพธิ์พิพิธ, งานปูนก่อสร้าง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชนะการพิมพ์,
2526), หน้า 91 -92

2. อิฐมาตรฐาน อิฐบางบัวทอง (บ.บ.ท.) บางปลากด (บ.ป.ก.) เป็นอิฐที่ทำด้วยเครื่องจักรใช้ดินที่กรองละเอียดอัดหน้าเรียบ ผิวสะอาด มีร่อง (Frog) สำหรับยึดปูนก่อ อิฐชนิดนี้ใช้ก่อกำแพงอิฐโชว์ไม่ต้องฉาบปูนก็สวยงามถ้าทาน้ำมันก็จะมันใลวาว มีอักษรย่อปรากฏบนร่องแผ่นอิฐและมีขนาดใหญ่กว่าอิฐมอญ

3. อิฐทนไฟ (Fire Brick) มีคุณภาพต้านทานความร้อนใช้ก่อเตาไฟ ต้องใช้ปูนที่มีคุณภาพทนทานไฟก่ออิฐ

4. อิฐปูนทราย (Sand lime Brick) ใช้ปูนขาวผสมกับทราย หรือปูนซีเมนต์กับทราย โดยใช้ปูน 4 - 10 ส่วนต่อทราย 100 ส่วน ใช้กาंसอัดให้เป็นก้อน ทิ้งไว้ให้แห้งไม่ต้องเผาก็มีความแข็งแรงเมื่อทิ้งไว้นานพอควร

5. อิฐเคลือบ (Glazed Brick) เป็นอิฐที่ขยณะเผาจนถึงความร้อนสูงจัดแล้วใช้สารบางอย่างใส่ลงในเตาเช่น เกลือก็จะทำให้อิฐนั้นเคลือบเกลือ หรือบางชนิดก็นำอิฐดิบมาพ่นด้วยสารที่นำไปเคลือบเช่น เกลือแล้วเอาเข้าเตาเผาอีกครั้ง

6. อิฐเคลือบสี (Enamelled Brick) โดยการทาสีลงบนอิฐแล้วเคลือบทับอีกทีหนึ่งมีสีขาวนวล ดำ เขียว และอื่น ๆ มีคุณสมบัติกันน้ำได้จึงมีประโยชน์สำหรับตกแต่งและใช้ในสวนที่ต้องทำความสะอาดบ่อย ๆ เช็ดล้างออกได้ง่ายก็ยังช่วยสะท้อนแสงสว่างในอาคารได้อีกด้วย

7. อิฐคอนกรีต (Concrete Brick) ทำด้วยปูนซีเมนต์ผสมทรายและหินปูนแล้วหล่อในพิมพ์ มักทำให้มีโพรงตรงกลางเพื่อให้เบาและปูนก่อจับได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะของอิฐที่ดี¹

ลักษณะของอิฐที่ดีมีดังต่อไปนี้คือ

1. ผลิตด้วยเครื่องจักรหรือผลิตด้วยแรงงานคนอย่างประณีต
2. สุกสม่ำเสมอตลอดทั้งแผ่นด้วยความร้อนตามกำหนด จาก 1800° ถึง 2200° ฟาเรนไฮท์
3. มีความเหนียวไม่แตกง่าย
4. มีความแข็งแรงทนทานรับน้ำหนักได้มาก
5. มีรูปร่าง เรียบร้อยดีไม่แอ่นบิดหรือไม่มีขอบขรุขระมาก
6. ทุก ๆ เหลี่ยมของอิฐจะต้องได้จากตลอด
7. ขณะเผาให้ความร้อนค่อย ๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อยตามลำดับจนถึง 1800° ถึง 2200° ฟาเรนไฮท์ และเผาอยู่นาน 1 - 3 สัปดาห์ ด้วยเตาเผาด้วยหินหรือแกลบ
8. ขนาดเท่ากันทุกก้อน (โดยเฉลี่ย)
9. เมื่ออิฐหักออก จะแลเห็นเนื้อภายในคล้ายหินและแน่นมากไม่มีรูพรุนไม่มีรอยแตกร้าว
10. น้ำหนักและขนาดควรเท่ากันทุกก้อน (โดยเฉลี่ย)
11. มีสีสม่ำเสมอเท่ากันตลอดทุกก้อน
12. ไม่ดูดน้ำเกิน 10% ของน้ำหนักอิฐ เมื่อแช่น้ำไว้ 24 ชั่วโมง
13. เคาะฟังเสียงดูมีเสียงแกร่งคล้ายโลหะ
14. โดยทั่วไปแล้วขนาดความกว้างของอิฐจะเป็นสองเท่าของความหนาของอิฐ

ขนาดของอิฐ

ขนาดของอิฐชนิดต่าง ๆ ได้แสดงไว้ที่ตารางที่ 2 - 1 หน้า 13 ดังนี้

¹พิภพ . สุนทรสัมพันธ์, ช่างปูนก่อสร้าง, หน้า 10

ตารางที่ 2 - 1 ขนาดของอิฐชนิดต่าง ๆ ¹

ชนิดของอิฐ	กว้าง-เซนติเมตร	ยาว-เซนติเมตร	หนา-เซนติเมตร
อิฐมอญขนาดโสก	6.5	14	4
อิฐขนาดใหญ่	9	19	6.5
อิฐมอญ	10	21	4
อิฐบางบัวทอง	11	23	7
อิฐเมืองเหนือ	11.5	24	5
อิฐอเมริกา	9.4 (3 3/4")	20 (8")	5.6 (2 1/4")
อิฐอังกฤษ	11.3 (4 1/2")	22.5 (9")	7.5 (3")
อิฐหนไฟจากยุโรป	11.3 (4 1/2")	22.5 (9")	7.5 (3")
อิฐโรมัน	10.0 (4")	30.4 (12")	4.0 (1 1/2")
อิฐหน้าเรียบอเมริกา	9.6 (3 7/8")	20.0 (8")	5.6 (2 1/2")
อิฐเคลือบอังกฤษ	11.2 (4 1/2")	22.5 (9")	7.5 (3")
อิฐเคลือบอเมริกา	4.3 (4 1/8")	20.9 (8 3/8")	5.6 (2 1/4")

สีของอิฐ

เกิดจากเหตุหลายประการ คือ

1. เกิดจากส่วนผล้มที่มีอยู่ในดิน เช่น ธาตุเหล็ก หรือสัณนิเหล็กเผาแล้วจะเกิดเป็นสีเหลืองเข้ม สีส้ม หรือสีแดง
 - ธาตุเหล็กทำให้เกิดสีน้ำเงิน ถ้าร้อนจัดจะกลายเป็นสีดำ
 - ธาตุแมกนีเซียม และเหล็กรวมกัน ทำให้เป็นสีเหลืองแก่ หรือน้ำตาล
 - ดินแป้งหรือชอล์ก (Chalk) ทำให้เกิดสีขาว

¹ เฉลียว โทธีรุพิต์, งานปูนก่อสร้าง, หน้า 90.

2. อิฐดินเผาจะมีสีต่าง ๆ กัน เนื่องมาจากสาเหตุเหล่านี้คือ
 - 2.1 สีแดง เกิดจากสนิมเหล็ก (Oxide of Iron)
 - 2.2 สีน้ำเงิน เกิดจากเขม่าเขม่าเขม่าเขม่า
 - 2.3 สีขาวหรือสีเหลือง เกิดจากดินที่ไ้ทำให้มีซิลิกา
 - 2.4 สีน้ำตาล เกิดจากการผสมโคลน ปูนขาว และสนิมเหล็ก
3. สีอาจเกิดจากการได้รับความร้อนมากน้อยต่างกันหรือเผาคนละเตา หรืออาจมีสีต่างกันก็ได้ ก่อนที่ได้รับความร้อนสั้จะมีสีแก่กว่าก่อนที่ได้รับความร้อนอ่อน

ความหมายของอิฐมอญ

อิฐมอญเป็นอิฐที่มีลักษณะเป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า ผิวไม่ลู่เรียบมัน ผลิตด้วยแรงงานคน โดยมีส่วนผสมของดินเหนียวกับแกลบหรือขี้เถ้าเป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตากแดดให้แห้งแล้วนำไปเผาให้สุกแกร่งดีแล้วส่งนำไปใช้งาน เหมาะสำหรับใช้ก่อผนังหรือกำแพงที่จะต้องฉาบปูนทับผิว อิฐมอญนิยมใช้กันมากและมีราคาถูก อิฐมอญที่ผลิตกันมากมีใน เขตจังหวัดพระนคร ศรีอยุธยา อ่างทอง ปทุมธานี และราชบุรี เป็นต้น สำหรับอิฐที่ผลิตในจังหวัดราชบุรีนั้นจะมีขนาดใหญ่และหนากว่าที่ผลิตในเขตจังหวัดอื่น ๆ

อิฐมอญตามนิยามของข้อกำหนดมาตรฐานวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ "อิฐดินเผา (หรือที่เรียกว่าอิฐมอญ) คืออิฐที่ทำจากดินเหนียวผสมกับแกลบ หรือวัสดุอื่นขนาดเล็ทำให้เข้าเนื้อดีแล้วใส่พิมพ์ตัดทำเป็นแผ่นและเอาเข้าเผาจนสุก"

อิฐมอญตามบทนิยามของมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 84 (พ.ศ. 2517) เรื่องกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอิฐก่อสร้างสามัญ คือ "อิฐขนาดเล็ก (อิฐมอญ) หมายถึง อิฐที่มีลักษณะเป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้าทำด้วยมือหรือเครื่องจักร เหมาะสำหรับใช้ก่อผนังหรือกำแพงที่ฉาบปูน"

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอิฐก่อสร้างสามัญ

เนื่องจากในปัจจุบันมีการผลิตอิฐมอญกันอย่างแพร่หลาย แต่ละแห่งผลิตขึ้นโดยอาศัย มาตรฐานต่าง ๆ กันตามที่เห็นว่าเหมาะสม หรือจากประสบการณ์ของผู้ผลิตเอง ทำให้อิฐมอญมี ขนาดและคุณภาพแตกต่างกันไป สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จึงเห็นสมควรจะกำหนดมาตรฐานสำหรับอิฐมอญ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของ ประเทศไทยสืบไป มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอิฐก่อสร้างสามัญตามประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม ฉบับที่ 84 (พ.ศ. 2517) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์- อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอิฐก่อสร้างสามัญมาตรฐาน เลขที่ มอก. 77 - 2517 มีรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข.

ประวัติของอิฐมอญในประเทศไทย

คนไทยรู้จักผลิตอิฐใช้เป็นวัสดุก่อสร้างมานานเป็นหลายร้อยปีมาแล้ว ซึ่งปรากฏหลักฐาน ว่าสมัยเชียงแสน¹ มีการใช้ศิลาแลงและอิฐก่อสร้างเคหะสถาน เจดีย์ พุทธาวาส ปราสาท พระราชมณเฑียร เป็นต้น สำหรับโบราณสถานในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยต่อจากสมัยเชียงแสนนั้น นิยมก่อสร้างด้วยศิลาแลงมากกว่าทำด้วยอิฐ ทั้งนี้เพราะภูมิประเทศเป็นภูเขาและมีศิลาแลง อีกทั้งได้รับอิทธิพลจากขอมและนอกจากนี้แล้วศิลาแลงยังหาได้ง่าย ต่อมาในสมัยอยุธยาเมืองหลวง อยู่ไกลภูเขาศิลาแลงหายากคนไทยจึงคิดเอาดินมาผสมให้ได้ส่วนและเผาเป็นอิฐนำมาใช้ในการก่อสร้างแทนศิลาแลง เช่น อาคารต่าง ๆ ทั้งทางศาสนาและพระราชฐาน นิยมใช้อิฐก่อสร้างเป็น ส่วนมากนับตั้งแต่การสร้างฐาน เล่า กำแพง เป็นต้น นับตั้งแต่นั้นมา อิฐจึงมีบทบาทสำคัญในการ ก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน อาคารสถานที่ วัดวาอาราม มาจนถึงปัจจุบัน

¹ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. "เอกสารแนะนำวงการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมเรื่อง การทำอิฐ" (กรุงเทพมหานคร ; กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2517) หน้า 2

อิฐที่ผิ้อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไปคืออิฐมอญ เรียกชื่อตามชามอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแถบปทุมธานี ปากเกร็ด นนทบุรี เป็นผู้ผลิตอิฐขายเป็นอาชีพก่อนผู้ใด อิฐที่ชามอญผลิตขายนี้ได้รับความนิยมนำโดยทั่วไปต่อมาก็มีคนไทยได้ผลิตอิฐชนิดนี้ขึ้นขายโดยทำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนแต่ยังคงเรียกกันติดปากอยู่ทั่วไปจนถึงทุกวันนี้ว่าอิฐมอญ

เนื่องจากอิฐมอญที่ทำการวิจัยมีอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง เพราะฉะนั้นจะได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดทั้ง 2 จังหวัด ดังต่อไปนี้

1. สภาพเศรษฐกิจทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอาชีพและผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม การประมงน้ำจืด การเลี้ยงสัตว์ และรองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่ผิ้อเสียงไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ

อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญมากต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นอกจากจะรู้จักอยุธยาในฐานะเมืองเก่าแล้ว สินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนยังเป็นที่ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวและซื้อสินค้าด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนเพื่อเป็นรายได้พิเศษนอกเหนือจากการทำนา ได้แก่ การทำผลิตภัณฑ์ การทำเครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ การแกะสลักไม้ การทำเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ หม้อดิน กระจ่างปลุกต้นไม้ เต่าหุงข้าว กระเบื้องมุงหลังคา เครื่องเคลือบ และอิฐมอญ อิฐมอญผลิตมากที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางบาล อำเภอนครหลวง อำเภอบางปะหัน และอำเภอบางไทร

2. สภาพเศรษฐกิจทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดอ่างทองส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอาชีพและผลผลิตทางการเกษตรกรรม อาชีพหลักคือการทำนา ซึ่งมีทั้งนาปีและนาปรัง และการทำสวนผลไม้พืชไร่ เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด ไก่ สุกร ควบคู่กันไป ความสนใจของประชาชนในด้านเกษตรกรรมมีมากกว่าด้านพาณิชย์กรรม ประกอบกับประชาชนมีรายได้น้อย มีกำลังซื้อไม่มากนักทำให้งานด้านพาณิชย์กรรมขยายตัวช้า อันเนื่องมาจากราคาผลผลิตทางเกษตรมีราคาในระดับต่ำ

ภาวะการค้าไม่คล่องตัว และปัญหาทางด้านเงินลงทุน - มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมขนาดเล็กและอุตสาหกรรมในครัวเรือน

อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นอุตสาหกรรมที่ทำในครอบครัว เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น จากการทำมาหากิน ส่วนมากจะจัดตั้งเป็นกลุ่มโดยมีสมาชิกภายในกลุ่มต่าง ๆ งานส่วนใหญ่ เป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความประณีตและความถนัดโดยเฉพาะ ผลผลิตที่มีชื่อเสียงของจังหวัด อ่างทอง ได้แก่ เครื่องจักสานด้วยหวายและไม้ไผ่ประเภทต่าง ๆ การทำเครื่องประดับมุก ตะลุ่ม โต๊ะหมู่บูชา การเสียบระโชนพลอย การทำตุ๊กตาข้าวवं การทำเครื่องปั้นดินเผา โดยเฉพาะอิฐเป็นสินค้าประเภทส่งออกจากข้าวของจังหวัดอ่างทอง

อิฐที่ผลิตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทองแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. อิฐที่เผาด้วยแกลบ ได้แก่ อิฐปั้นด้วยมือและอิฐที่ผลิตจากเครื่องรูด ส่วนใหญ่เป็น อุตสาหกรรมในครัวเรือนขนาดเล็ก
2. อิฐที่เผาด้วยหิน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมโรงงาน

อิฐทั้งสองประเภท แยกไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ เช่น อิฐมอญธรรมดา อิฐมอญ ล่องช่อง อิฐที่ใช้ก่อสร้างบ้านเรือน ปล่องโรงสี และเตาอุตสาหกรรม อิฐกลวงก่อผนัง 4 ช่อง สำหรับก่อสร้างอาคารสูง อิฐประดับลวดลายต่าง ๆ ใช้ประดับผนังและพื้น และอิฐปูพื้น

ราคาอิฐชนิดต่าง ๆ แต่ละโรงงาน ราคาซื้อขายไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพ ความ ประณีตสวยงามและความแข็งแกร่งของอิฐ สำหรับราคาขายส่งอิฐมอญที่โรงงานไม่รวมค่าขนส่ง ก้อนละประมาณ 0.12 - 0.15 บาท ราคาขายปลีกในตลาดก้อนละประมาณ 0.25 - 0.35 บาท (สำรวจในเดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. 2528)

การผลิตอิฐมอญและอิฐประดับประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง ได้เริ่มผลิตกันมาตั้งแต่เมื่อ 40 ปีก่อน สินค้าเหล่านี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในเรื่องของความคงทน ความประณีต และความสวยงาม นอกจากกรรมวิธีการผลิตในปัจจุบันจะได้รับการปรับปรุงและ พัฒนารูปแบบแล้วจำนวนโรงงานมีมากขึ้น แต่ละแห่งมีคนงานตั้งแต่ 1 คน ถึง 50 คน แล้วแต่ ขนาดของโรงงาน กำลังการผลิตของแต่ละโรงงานสามารถผลิตได้วันละตั้งแต่ 1,000 - 120,000 ก้อน ปริมาณการค้าหน้าขายจะมีมากในช่วงที่มีการก่อสร้าง คือประมาณเดือนธันวาคม

ถึง เดือนเมษายนของทุกปี และจะลดน้อยลงในช่วงฤดูฝน ลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดลำปาง ฯลฯ ลูกค้าจะมาซื้อสินค้าถึงโรงงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลางมารับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการก่อสร้าง เช่น อาคารหรือคอนโดมิเนียม ตึกแถวต่าง ๆ แต่สินค้าอิฐมอญยังไม่มีคำสั่งจำหน่ายยังต่างประเทศ เนื่องจากมีอุปสรรคในด้านการขนส่งที่อาจเกิดความเสียหายกับสินค้าและปัญหาเกี่ยวกับภาษีอากรที่รัฐเรียกเก็บ เมื่อผู้ผลิตไม่ได้รับการสนับสนุนตลาดอิฐมอญจึงมีเฉพาะตลาดในประเทศเท่านั้น

3. ที่ตั้งและขนาดของโรงงาน

โรงงานผลิตอิฐมอญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งวัดอุทิศซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองหลายกิโลเมตร โดยโรงงานส่วนใหญ่จะตั้งเรียงรายอยู่ตามริมถนนใหญ่ ริมถนนในหมู่บ้านต่าง ๆ และตั้งอยู่บริเวณฝั่งแม่น้ำลำคลองทั้งสองฝั่ง สาเหตุที่สถานที่ตั้งโรงงานอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง เนื่องจากสมัยก่อนการคมนาคมทางน้ำนับได้ว่าได้รับความสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบเพื่อการผลิต การขนส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย และค่าขนส่งถูก แต่การขนส่งในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้การคมนาคมทางบก คือ ทางรถยนต์ เพราะสะดวกและรวดเร็วกว่าทางน้ำ แต่ก็ยังมีการจำหน่ายวัตถุดิบ และการขนส่งอิฐมอญทางน้ำสำหรับโรงงานอิฐมอญที่อยู่ริมน้ำ

ขนาดของโรงงานผลิตอิฐมอญส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก เนื่องจากโดยเฉลี่ยประมาณ 1 - 5 ไร่ สาเหตุที่ เนื่องจากเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และใช้ที่อยู่อาศัยเป็นส่วนหนึ่งของโรงงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย